אף דברי תורה בספר. דכתיב בספיפי דקרא מעשה ידי אומן המורה מעשה אומנתו של הקדוש ברוך הוא: (א) רב בר אחוה דרבי חייא דהוא בר אחתיה ורבה בר בר חנה בר אחוה דר' חייא [דלאו] בר אחתיה כדאמרינן בסנהדרין ב: **עייא.** כך כינה שמו של ר' חייא לשון גנאי: **ראה מי קורא לך.** כלומר לא מכאן: **פא.** גוא אלי והדר שלא ליה לא תיתי: **וזה.** שליח שני לא ראיתי: **גרלוא ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו.** כי הוא על כרחו בא: **מאי טעמא עבדם הכי.** דשמיע בשוק: **ביומא דנלה.** דרשה שהכל מגויין שם: **מוקים ליה בצדקה.** דמיעבד למיעבד בסתר: **מר עוקבא.** כתלמיד לשמואל דשמואל גדול בתורה יותר ממר עוקבא: **לי יתבן בדיגא בו'.** משום דמר עוקבא היה נשיא: **חייכי ליה דוכתיה.** מנמיכין לו מקום כשיושב בדין: **לי היי דמשתמע ליה מיליה.** דשמואל רגיל בתורה: **איטריך.** מר עוקבא בדינא שהיה מתשב בדין ולא אידכר ליה למיזל בתר שמואל: **לא נגה לך.** כלומר לא סגי לך לאזילנא בתרך:

[1] אף דברי תורה בסתר יצא רבי חייא ושנה לשני בני אחיו בשוק [2] לרב ולרבה בר בר חנה שמע ר' איקפד אתא ר' חייא לאיתחזויי ליה א"ל [3] עייא מי קורא לך בחוץ ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה תלתין יומין ביום תלתין שלח ליה תא הדר שלח ליה דלא ליתי מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר [4] מקצת היום כבולו ולבסוף סבר לא אמרינן מקצת היום כבולו לסוף אתא א"ל אמאי אתית א"ל דשלח לי מר דליתי והא שלחי לך דלא תיתי א"ל זה ראיתי וזה לא ראיתי קרי עליה [1] ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו מ"ט עבד מר הכי א"ל דכתיב [2] חכמות בחוץ תרונה א"ל [5] אם קרית לא שנית ואם שנית לא שילשת ואם שילשת לא פירשו לך חכמות בחוץ תרונה כדרבא דאמר רבא כל העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ והא כתיב [3] לא מראש בסתר דברתי ההוא ביומי דכלה ור' חייא האי חמוקי ירכיך מאי עביד לה בצדקה ובגמילות חסדים אלמא נזיפה דידהו תלתין יומין נזיפת נשיא שאני [6] ונזיפה דידן כמה הוי יומא כי הא דשמואל ומר עוקבא כי הוו יתבי גרסי שמעתא הוה יתיב מר עוקבא קמיה דשמואל ברחוק ד' אמות וכי הוו יתבי בדינא הוה יתיב שמואל קמיה דמר עוקבא ברחוק ד' אמות והוו חייכי ליה דוכתא למר עוקבא [7] בציפתא ויתיב עיליוה כי היכי דלישתמעון מיליה כל יומא הוה מלוי ליה מר עוקבא לשמואל עד אושפיזיה יומא חד איטריך בדיניה הוה אזיל שמואל בתריה כי מטא לביתיה א"ל לא נגה לך לישרי לי מר בתיגריה ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא ההיא איתתא דהוות יתבה בשבילא הוות פשטה כרעה וקא מניפה [8] חושלאי והוה חליף ואזיל צורבא מרבנן ולא איכנעה מקמיה אמר כמה חציפא ההיא איתתא אתאי לקמיה דר"נ אמר לה מי שמעת שמתא מפומיה אמרה ליה לא אמר לה זילי נהוגי נזיפותא חד יומא בנפשיך זוטרא בר טוביה הוה קפסיק סידרא קמיה דרב יהודה כי מטא להאי פסוקא [4] ואלה דברי דוד האחרונים א"ל אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי נינהו שתיק ולא אמר ליה ולא מידי הדר א"ל אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי היא א"ל מאי דעתך דלא ידע פירושא דהאי קרא לאו גברא רבה הוא ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא ודאתן עלה מיהא אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי היא [5] וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו ומכף שאול אמר לו הקב"ה לדוד [6] דוד שירה אתה אומר על מפלתו של שאול [8] אלמלי אתה שאול והוא דוד איבדתי כמה דוד מפניו היינו דכתיב [6] שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני וכי כוש שמו והלא שאול שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף שאול משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר [7] על אודות האשה הכושית אשר לקח וכי כושית שמה והלא ציפורה שמה אלא מה כושית משונה בעורה אף ציפורה משונה במעשיה כיוצא בדבר אתה אומר [8] וישמע עבד מלך הכושי וכי כושי שמו והלא צדקיה שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף צדקיה משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר [9] הלא כבני כושיים אתם לי [10] (בית) ישראל וכי כושיים שמן והלא ישראל שמן אלא מה כושי משונה בעורו אף ישראל משונין במעשיהן מכל האומות [9] א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב [4] נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה [10] אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני [9] גוזר גזרה ומבטלה [11] אלה שמות הגבורים אשר לדוד יושב בשבת וגו' מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק אלה שמות גבורותיו של דוד יושב בשבת בשעה שהיה יושב בישיבה לא היה יושב על גבי כרים וכסתות אלא על גבי קרקע דכל כמה דהוה רביה עירא היאירי קיים הוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות כי נח נפשיה הוה מתני דוד לרבנן והוה יתיב על גבי קרקע אמרו ליה ליתיב מר אכרים וכסתות לא קביל עליה תחכמוני אמר רב אמר לו הקב"ה הואיל והשפלת עצמך תהא כמוני שאני גוזר גזרה ואתה מבטלה ראש השלישים תהא ראש לשלשת אבות [9] הוא עדינו העצני כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ על שמונה מאות חלל בפעם אחת שהיה זורק חץ ומפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת והיה מתאנח על מאתים דכתיב [12] איכה ירדף אחד אלף יצתה בת קול ואמרה [13] רק בדבר אוריה החתי אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו אמר רבי יעקב בר אחא אמר ר' שמלאי ואמרי לה אמר ר' תנחום אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא לחודיה

תלמיד

לישרי לי מר בתיגריה. הב לי רשותא למיהדר: **ידע.** מר עוקבא: **דנקט.** שמואל בדעתיה משום לאזיל בתריה: **מי שמעת שמתא מפומיה.** אי שמית לך: **פסיק סידרא.** לימד פרשיות: **מכלל דאיכא ראשונים.** והלא לא מלינו שאמר דוד דברי אלה במקרא זה דדברי לשון נבואה: **אפס אחור.** שנולדת במזלו: **והוא דוד.** שנולד במזל שלך: **אבדתי כמה דוד.** שהוא צדיק ממך: **שגיון.** שגגה היתה לו: **משונה במעשיו.** לדיק גמור: **שהקים עולה של תשובה.** שהוא שב מתלה ונתן דרך לבעיס כדאמרינן בפ"ק דע"ז (דף ד:) לא דוד ראוי לאותו מעשה אלא שאם חטא יחיד אומריס לו כלך אצל דוד שמחל לו הקב"ה אותו עון אף אתה חזור בתשובה (ב): **לוי ישראל.** מושל באדם אני מי מושל בי לדיק מושל בי ומבטלה: **עירא היאירי.** הוה מתני לדוד (ג) אגב כריס וכסתות ודוד הוה מתני לרבנן על גבי קרקע: **ראש לג' אבות.** שהוא הולך לפניהם לעוה"ב: **מעדן עצמו.** כופף עצמו ליין וגגליו ביחד ויושב לארך: **בדבר אוריה החתי.** נטלו לו מאתים:

תלמיד

אם קרית לא שנית. לא חזרת עליו פעם אחת כדי שתתנוהו לו (ברכות יח:). **היה מעדן עצמו כתולעת.** כורך ומקשר עצמו כתולעת, כמו (איוב לח) מעדנות כימה (שמואל ב כג ח).

שייך לעמוד הבא. **אי במילי דשמיא.** במילי דאיסורא, הוי כמי שמעולה לרב, דאין חכמה ואין עצה כו' (לעיל סז:). **ילך למקום שאין מכיריו אותו.** אין דעתו נפסה עליו ושמא יקל כח ילרו וגם אם יחטא אין חטא נוהג לב לפי שאינו חשוב בעיניהם (חגיגה סז:). **וילבש שחורים.** אלא ילאה עצמו בכבודו אולי ירך לבבו כך וגם אם יחטא אין חטא נוהג לב לפי שאינו חשוב בעיניהם לכן יגבס שחורים (קדושין נ:). **הכבד ושב בביתך.** זה נאמן ידוי לתלמיד חכם לאמר לו דרך כבוד הסגר ושב בביתך (קדושין כה:). **מימנו אנגידא דצורבא מרבנן.** תלמיד שקרא היו נמנין לבלקומו ולא לנדותו, משום דשמעת חמורה ומוסשין לכבוד התורה (פסחים נב:). עד כאן שייך לעמוד הבא.

רבינו חננאל (המשך) אומר על מפלתו של שאול כו', כיון דידע דחטא חזר והודה כי שגג, כדכתיב שגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני, ופי', כי כוש הוא שאול. ולפיכך אמר ואלה דברי דוד האחרונים נאם דוד בן ישי נאם הגבר הוקם על, שהקים עולה של תשובה. **רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני אמר אלהי ישראל לי דבר.** אמר לי צור ישראל הוא המושל באדם, וצדיק הוא המושל ביראת אלהים, הוא מושל בדברו, כי מבטל בתחינתו גזירות של הק' הרעות מלבוא על עמו ישראל. יושב בשבת תחכמוני כו', עדינו העצני כו', עד רק בדבר אוריה החתי, כולן פשוטין הן. עדינו, שהיה מעדן עצמו להיות מישב דעת בדברי תורה, וכשיוצא למלחמה קשה כצץ. **אמר רב הונא** קמיה דרב יהודה, מטו להאי קרא, ואלה דברי דוד האחרונים, מכלל דאיכא ראשונים, שאילה ולא אגיב עליה. אמר ליה אטו מאן דלא ידע פירושא דהאי פסוקא לאו גברא רבה הוא, ידע דנקיט מילתא בדעתיה, נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא. פשטוה, דראשונים הן דברי השיר אשר שר דוד ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו ומיד שאול. אמר לו הק' שירה אתה

סח א טוס"ע יו"ד סימן שלד סעיף ג:

תורה אור השלם

1. בְּרִצּוֹת יְיָ דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אִתּוֹ:
משלי טז ז
2. חָכְמוֹת בַּחוּץ תָּרֹנָּה בָּרְחֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ:
משלי א כ
3. קָרְבוּ אֵלַי שִׁמְעוּ זֹאת לֹא מֵרֹאשׁ בַּסֵּתֶר דִּבַּרְתִּי מֵעֵת הֱיוֹתָהּ שָׁם אֲנִי וְעַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהִים שְׁלָחָנִי וּרוּחוֹ:
ישעיהו מח טז
4. וְאֵלֶּה דִּבְרֵי דָוִד הָאַחֲרֹנִים נְאֻם דָּוִד בֶּן יִשַׁי וּנְאֻם הַגֶּבֶר הֻקַּם עַל מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וּנְעִים זְמִרוֹת יִשְׂרָאֵל:
שמואל ב כג א
5. וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיְיָ אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַצִּיל יְיָ אֹתוֹ מִכַּף כָּל אֹיְבָיו וּמִכַּף שָׁאוּל:
שמואל ב כב א
6. שִׁגְיוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר שָׁר לַיְיָ עַל דִּבְרֵי כוּשׁ בֶּן יְמִינִי: תהלים ז א
7. וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכּוּשִׁית אֲשֶׁר לָקָח כִּי אִשָּׁה כֻשִׁית לָקָח:
במדבר יב א
8. וַיִּשְׁמַע עֶבֶד מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי אִישׁ סָרִיס וְהוּא בְּבֵית הַמֶּלֶךְ כִּי נָתְנוּ אֶת יִרְמְיָהוּ אֶל הַבּוֹר וְהַמֶּלֶךְ יֹשֵׁב בְּשַׁעַר בִּנְיָמִן:
ירמיהו לח ז
9. הֲלוֹא כִבְנֵי כֻשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְיָ הֲלוֹא אֶת יִשְׂרָאֵל הֶעֱלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וַאֲרָם מִקִּיר: עמוס ט ז
10. אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לִי דִּבֵּר צוּר יִשְׂרָאֵל מוֹשֵׁל בָּאָדָם צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים:
שמואל ב כג ג
11. אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד יֹשֵׁב בַּשֶּׁבֶת תַּחְכְּמֹנִי רֹאשׁ הַשְּׁלִשִׁי הוּא עֲדִינוֹ הָעֶצְנִי עַל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת חָלָל בַּפַּעַם אֶחָת: שמואל ב כג ח
12. אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רִבָּבָה אִם לֹא כִּי צוּרָם מְכָרָם וַיְיָ הִסְגִּירָם:
דברים לב ל
13. אֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד אֶת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְיָ וְלֹא סָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ כֹּל יְמֵי חַיָּיו רַק בְּדַבַר אוּרִיָּה הַחִתִּי: מלכים א טו ה

רבינו חננאל

אף דברי תורה בסתר. והני מילי בשאר ימות השנה, אבל בימי דכלה לא, שנאמר, חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה. ונזיפה דידן כמה הוי חד יומא. כמר עוקבא, כד ידע דנקיט שמואל מילתא בדעתיה, נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא. וכרב נחמן, דאמר לההיא דשמעה מפומיה דצורבא מרבנן כמה חציפא האי איתתא, דילי נהוג בנפשיך חד יומא. **מר זוטרא בר טוביה הוה פסיק סידריה**

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

תלמיד חכם שנידה לכבודו. כגון פירשתי למעלה (ט): **עביד (איניש) דינא לנפשיה.** דאמר ליה אם מחייבת לי הכי והכי: **דפסיקא ליה.** שודאי הוא לו ולא ספק: **סנו שומעניה.** שיוצאין עליו שמועות רעות: **לריכי ליה רבנן.** דאתריה דהוה רגילן: **ואם נאו אל יבקשו פורס.** הואיל וסנו שומעניה הא דלריכי ליה רבנן נאו כלום הוא דמוטב דלא יבקי מיניה: **אמא איסו.** האי מנודה נמי בהדייהו: **מאי דקמן.** כלומר היכי מתרמי דעל האי סבא ר' שמואל בר נחמני האידנא נבית המדרש: **שמע מינה.** דלהכי איתרמי דאתא האידנא נבי מדרשא דלאו מנודה הוא דלישרי ליה: **ונרקיה אאמאיסיה.** נשכו למנודה באמתו: **ולא קבלוהו.** דהדרא עבנא למערמתא ולא פתחה פיה: **דיינו.** לאשי ר"ד. ומסקידים עדיפי מיניהו: **מאי נעשמא.** קבלוהו: **דעבד רבי אילעאי וכו'.** בהני שמועות רעות: **מה שלנו חפץ.** עבירה והואיל ואין מכירין אותו שם ליכא תלוי השם. (ח) ואמר לן רבי משום רב אמי גאון ויעשה מה שלנו חפץ רוצה לומר דומאי כיון שלנוס שחוריס וכו' אני ערב בדבר שאינו חפץ מכאן ואילך בעבירה: **דקא עבר משום ולפני עור לא תתן מכשול.** דכיון דגדול הוא שמא מצעבו באביו והוה ליה איסו מכשילו: **שלך אינו נידוי.** דלאו בדינא שמתיה: **הכבד.** בלשון הזה אומרים לו עשה עצמך כאדם שכבד עליו ראשו ושב בביתך בלשון כבוד אומר לו. (ט) ליענא אחריא הכבד התכבד כבודך שתשב בביתך: **דפסו.** אל תבזה אותו בפרהסיא: **לילוה.** שתשיבה ואין אדם רואה: **משמים נפשיה.** משום יקרא דהוא לורבא מדרבנן: **מימנו אגגידא.** מלקות ומלקות יפה לה יותר משמתא והוו מלקי להו: **ומהניא כי טיהיא בתנורא.** כשומן שטומין את התנור ונגבלו בתוכו שאין יוצא לעולם כלומר מכה לכל מאן דמשמתינן ליה דלא נפקא מיניה לעולם: **ופליגא דר"ש בר"ל.** דאמר יוצאה: **גזבפיה.** זנב: **דיהה עבדא.** ומלקי ליה: **מספפינא מיניה.** דנבעא אלמא הוא: **שקיל פטיחא עליה.** כתוב עליו שמתא: **שקליה.** לכתב שמתא: ואחתיה

תלמיד שנידה לכבודו נדויו נידוי דתניא ט) מנודה לרב מנודה לתלמיד מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב לרב הוא דאינו מנודה הא לכולי עלמא מנודה למאי ט אי [א]במילי דשמיא [1]אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' אלא לאו לכבוד עצמו אמר רב יוסף צורבא מרבנן [2]עביד דינא לנפשיה במילתא דפסיקא ליה [3]ההוא צורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה א"ר יהודה היכי ליעביד לשמתיה צריכי ליה רבנן לא לשמתיה קא מיתחיל שמא דשמיא א"ל לרבב"ח מידי שמיע לך בהא א"ל הכי א"ר יוחנן ט) מאי דכתיב [2]כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא [4]אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו שמתיה בי יהודה לסוף איחלש רב יהודה אתו רבנן לשיולי ביה ואתא איהו נמי בהדייהו כד חזייה רב יהודה חייך אמר ליה לא מסתייך דשמתיה לההוא גברא אלא אחוכי נמי חייך בי א"ל לאו בדידך מחייכנא אלא דכי אזלינא לההוא עלמא בדיחא דעתאי דאפילו לגברא כוותך לא חניפי ליה נח נפשיה דרב יהודה אתא לבי מדרשא אמר להו שרו לי אמרו ליה רבנן גברא דחשיב כרב יהודה ליכא הכא דלישרי לך אלא זיל לגביה דר' יהודה נשיאה דלישרי לך אזל לקמיה א"ל לר' אמי פוק עיין בדיניה אי מיבעי למישרא ליה שרי ליה עיין ר' אמי בדיניה סבר למישרא ליה עמד ר' שמואל בר נחמני על רגליו ואמר ומה שפחה של בית רבי לא נהגו חכמים קלות ראש בנידויה שלש שנים יהודה חבירינו על אחת כמה וכמה א"ר זירא מאי דקמן דאתא האידנא האי סבא בבי מדרשא דהא כמה שני לא אתא ש"מ לא מיבעי למישרא ליה לא שרא ליה נפק כי קא בכי ואזיל אתא זיבורא וטרקיה אאמתיה ושכיב עיילוהו למערתא דחסידי ולא קיבלוהו עיילוהו [5]למערתא דדיינוי וקיבלוהו מ"ט דעבד כר' אילעאי דתניא [6]ר' אילעאי אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דבי רבי חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול [7]אמרה ליהוי ההוא גברא בשמתא דקעבר משום [3]ולפני עור לא תתן מכשול דתניא ולפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני רמא ביה קלא ולא אשגח ביה אמר ליהוי ההוא גברא בשמתא א"ל אדרבה ליהוי ההוא גברא בשמתא אם ממון נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך אתא לבי מדרשא [8]א"ל שלו נידוי שלך אינו נידוי ומאי תקנתיה זיל לגביה דלישרי לך לא ידענא ליה אמרו ליה זיל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא [9]נידוהו ואינו יודע מי נידהו ילך אצל נשיא ויתיר לו נדויו [9]אמר רב הונא באושא התקינו אב בית דין שסרח אין מנדין אותו אלא אומר לו [4]הכבד ושב בביתך חזר וסרח מנדין אותו מפני חילול השם ופליגא דריש לקיש [10]דאמר ריש לקיש [11]תלמיד חכם שסרח אין מגדין אותו דאמר [5]וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה [12]מר זוטרא חסידא כי מיחייב צורבא מרבנן שמתא ברישא משמית נפשיה והדר משמית לדידיה כי הוה עייל באושפיזיה שרי ליה לנפשיה והדר שרי ליה לדידיה [13]אמר רב גידל אמר רב [14]ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן מעולם אלא כי קא מיחייב צורבא מרבנן שמתא היכי עביד כי הא [15]דבמערבא [16]מימנו אגגידא דצורבא מרבנן ולא מימנו אשמתא מאי שמתא אמר רב שם מיתה ושמואל אמר שממה מהניא ביה כי טיחיא בתנורא ופליגא דריש לקיש דאמר ריש לקיש כשם שנכנסת במאתים וארבעים ושמונה איברים כך כשהיא יוצאה ממאתים וארבעים ושמונה איברים כשהיא נכנסת דכתיב [6]והיתה העיר חרם חרם בגימטריא מאתים וארבעים ושמונה הוו כשהיא יוצאה דכתיב [7]ברוגז רחם תזכור רחם בגימטריא הכי הוו אמר רב יוסף שדי שמתא אגגובתא דכלבא ואיתי דידה עבדה דההוא כלבא דהוה אכיל מסאני דרבנן ולא הוו קא ידעי מנו ושמתו ליה איתלי ביה נורא בגנובתיה ואכלתיה ההוא אלמא דהוה קא מצער ליה לההוא צורבא מרבנן אתא לקמיה דרב יוסף א"ל זיל שמתיה א"ל מסתפינא מיניה אמר ליה שקילי פתיחא עליה כל שכן דמסתפינא מיניה א"ל שקליה אחתיה בכדא ואחתיה

ואפילו חייבי לאוין או חייבי עשה, וכל שכן למעלה שאיסורן איסור עולם, חס ושלום שתהיר ר' אליעאי ואפילו בסתר, אלא דבר שפישנו למעלה, הוא שאמר לעשות. ואפילו דברים הללו לא התירן לו, אלא אמר כמכשיא עצה לעשות כך כדי להבריח [נ"א: להבטיח] את יצורו להשלים תאותו, וכיון שיראה עצמו לבוש שחורין ועטוף שחורין משתבר יצרו ונמנע ואינו עושה. וזה צורבא מרבנן עשה כר' אילעאי ולבש שחורין ונתעטף שחורים, ואחר זה כולן חזר לשתות במיני זמר כגון [נ"א: כמו] שהיה עושה ולפיכך שמתיה רב יהודה. **תנא דבי ר' ישמעאל** ולפני עור לא תתן מכשול, זה המכה בנו הגדול. שכיון שהוא גדול חוזר גם הוא ומכה אביו, (זה) ונמצא כי אביו גורם לו ונתכשלו. ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא, אתא ההוא גברא אכיל תאיני, רמא ביה קלא, לא אשגח ביה, אמר, ליהוי ההוא גברא בשמתא. אמר ליה אדרבה ליהוי ההוא גברא בשמתא. אם ממון נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך. אתא שאיל לבי מדרשא, אמרו לו, שלו נידוי שלך אינו נידוי, זיל לגבי נשיאה דלישרי לך. דתניא נידוהו ואינו יודע מי נידהו ילך אצל נשיא ויפר לו. ירושלמי הדא אמרה המנדה למי שאינו צריך וחזר הוא ונידהו, נידוי השני נידוי. אמר רב הונא באושא התקינו אב בית [דין] שסרח אין מנדין אותו, אלא או[מרים] לו הכבד ושב בביתך, חזר וסרח מנדין אותו מפני חילול השם. ריש לקיש אמר תלמיד שסרח אין מבזין אותו בפרהסיא. שנאמר וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה, כסהו כלילה. אמר רב תלמיד חכמים מנדה לעצמו ומיפר לעצמו. מר זוטרא חסידא, כי הוה מתחייב תלמיד חכמים נידוי הוה משמת נפשיה ברישא והדר משמת ליה, וכד הוה עייל לביתיה הוה ליה ברישא והדר שרי לנפשיה. אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתנא צורבא מרבנן מעולם. כי הא

וטרקיה. נשכו אאמתו ויש מפרשים מלה כנגד מלה משום דנמשך בזנות: **ולא קיבלוהו.** דהדלת ליה עבנא א: **דעבר אדרבי אילעאי.** ב ולכך לא קיבלוהו אע"פ שהיה תלמיד מכס ו"ג דעבד כר' אילעאי ג ומשום הכי קיבלוהו דיינוי: **אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו.** וכתב ר"ח חס ושלום לא הותר לו לעשות עבירה אלא ע"י כך יכנע לבו ד בפ"ק דקדושין (דף מ. ושם) פירשתי: **נידוי מי נתחייבתי לך.** אע"פ שמשמתין בעבור ממון כדאמרינן לעיל (דף טז.) הני מילי לממונא ה י"ל שהיה לו לקרותו לבי"ד תחילה שמא יפרע ו ועוד דבב"ד נמי צריך שני וחמישי ושני כדפירשתי לעיל וכדמשמע בפרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיג.) ולא דמי לאיסורא ז (המכין) לאלתר כדאמר ח בההוא גברא דקאכל תמרי שנאסרו בשנת וכן [ריש] פרק הדר (עירובין דף סג.) ובשם רבינו תם שמעתי שהיו רגילין באותו מקום שאוכלין באילנות ומותן דמים והשתא לא היו עובדים על הגזל ט:

משמית נפשיה. משום לער שלריך לנדות מ"ק י לא"ל כדי שיהא זכור להתיר והא דלא התיר לחבירו מתחילה כדאמרינן בשבועות פרק קמא (דף יד.) יבא זכאי ויכפר על החייב כ לכך טוב כשיתיר לחבירו שיהא הוא מותר קודם: שלא

[שם] [א] מיי' פ"ו מה"ל מ"מ הלכה יד טוש"ע יו"ד סימן שלה סעיף ח:
שם ב מיי' פ"ב מה"ל מנהלדין סעיף מב ומ"מ פ"מ סימן ד:
ע ג מיי' פ"ו מה"ל מ"מ הל' יד ופ"ז הלכה ל טוש"ע יו"ד ופ"ז הלכה ל טוש"ע יו"ד סימן שלה סעיף מב ומ"מ פ"מ סימן ד [ומיי' פ"ד מהלכות מ"מ הל' ל טוש"ע יו"ד סי' רמו סעיף ח]:
עא ה מיי' פ"ו מהלכות מ"מ סה"מ פ"ו מה"ל מ"מ הלכה טו טוש"ע יו"ד [סי' כ] ומיי' שלה סעיף מג:
עב ו מיי' פ"ו מהלכות מ"מ שם. טוש"ע שם סעיף לט ומיי' מג:
עג ז מיי' שם פ"ו הל' י: עד ח מיי' שם הל' ל טוש"ע שם סעי' מג:
עה ט מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעי' לג:
עו י מיי' שם הלכה ל טוש"ע שם סעי' מג:

רבינו חננאל

תלמיד חכ' שנידה לכבודו נידוי נידוי. דדייק מדתניא מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב לבדו, הא לכולי עלמא מנודה. והני מילי לכבוד עצמו, אבל במילי דשמיא אין חכמה ואין תבונה לנגד ה'. אמר רב יוסף צורבא מרבנן עביד דינא לנפשיה. במלתא דפסיקא ליה. כגון הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי, וכיוצא בו. ההוא צורבא מרבנן דהוה סני שומעניה, שהיה שם שמים מתחלל על ידו. כגון הא דגרסינן בסוף יום הכיפורים מי שיש בידו חילול השם, יצחק דבי ר' אמי אמר כל שחבירו מחביישין משמעתו, היכי דמי דאמרי שרא ליה מריה לפלוני. אבל הא דאמר רב כגון אנא דשקילנא ביישרא כו', ודאמר ר' יוחנן כגון אנא דאי מסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין. על עצמם בלבד אמרו ולא על זולתם, שהיו מחמירין הרבה על עצמם, הלא תראה שכל אחד כך אמר כגון אנא, אבל כולי עלמא כדאמרן. וכגון אלישע אחר שהיה מתעסק בספרי מינין ושותה במיני זמר, כדגרסינן זמר יווני לא פסק מביתו. אמרו עליו על אחר שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינים היו נושרין לו מחיקו. כדגרסינן נמי השותה במיני זמר כו'. וכל צורבא מרבנן דהכי עובדיה, מתקרי סנו שומעניה. ואמר רב יהודה בההוא צורבא מרבנן דהוו סני שומעניה כדאמרן, היכי נעביד ביה. נישמתיה. צריכי ליה רבנן, לא נשמתיה, קא מתחלל שם שמים. אמר ליה רבה בר בר חנה, הכי אמר ר' יוחנן, מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. שמתיה רב יהודה, ולא שרייה לשמתיה לא הוא ולא ר' יהודה נשיאה. ואמר רב יהודה בעידנא דשכיב, בדיחנא, דאפילו לגברא רבא כי האי לא חניפי ליה. ולא אשכח חד דשרי ליה, עד דטרקיה זיבורא אאמתיה ושכיב, עיילוה למערתא דחסידי, ולא קיבלוה. עיילוה למערתא דדיינוי וקיבלוה. מאי סני שומעניה, דעבד כר' אילעאי, דתניא ר' אילעאי הזקן אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, פירוש מבקש לשתות במיני זמר ולשמוח בשמחה המרגילה לידי עבירה כגון זה, (אמר) ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורין ויתכסה שחורין ויעשה מה שלבו חפץ. כגון אכילה ושתיה במיני זמר וכיוצא בהן. אבל דבר עבירה שיש בה דין אדם או דין שמים, אם כן אינו הגי' לשיקן דפרי ליה לנפשיה כמתלה ומתנס גירסת רבינו נסים יומר ועי' בתוס' ד"ה מסמית ודו"ק.

מוסף רש"י

הובא בעמוד קודם

מוסף תוס'

א. שכן היה דרך קברי הגדולים שהיו נחשים עומדים על פתח מערותיהם, כי ההיא דפי' הגחל בחרא (ב"ק קיז.) בעובדא דר' יוחנן ורב כהנא דאמר עכנא עכנא פתח פיך ויכנס תלמיד אצל הרב. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס. ב. [פי'] מ"ט לא קבלוהו במערתא דחסידי כיון דעבד תשובה, משום דעבר אדר' אלעאי, כלומר קודם שיחטא היה לו לתקן עצמו ולעשות כמו שאומר ר' אלעאי לילך למקום שאין מכירין וללבוש שחורים ולהתכסות שחורים ושמא אם עשה כן היה יצרו נכנע לפניו והיה כופהו ולא היה חוטא והוא לא עשה כן אלא עבר עבירות במקום מכירין והיה שם שמים מתחלל על ידו. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס.

ג. שהלך למקום שאין מכירין ואעפ"כ נתגבר יצרו עליו הלכך אנוס ביצרו הוה ועבד בצנעה ולא בפרהסיא שלא היו מכירין לו שהיה גדול. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס. ומ"מ שמתיה דגברא רבא דטותיה ארבעי ליה למיכף יצריה בדוכתיה, א"נ י"ל דלבתר דשמתיה עבד כדר' אילעאי ומפני שעשה תשובה קיבלוהו שם ואפ"ה במערתא דחסידי לא קיבלוהו כיון שלא נתגבר על יצרו במקומו והוזקק לכך. פסקי מהר"מ. ד. כלומר אני ערב בדבר שאם יעשה כך יכוף את יצרו שכיון שגלה ממקומו ולבש שחורין אין יצרו מתגבר עליו. פסקי מהר"מ. כך א"ר אילעאי יגיעת דרכים והאכסנאות ולבישת שחורים משברים יצר הרע ומונעים אדם מן העבירה. קיושין מ. מה"ר יעקב. ויעשה מה שלבו חפץ דודאי לא יזקיקנו יצרו לעבירה ולא יתגרה בו עוד. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס. ה. [ונגד] למה לא נתחייב לו נידוי כיון דרמא בי קלא ולא אשגח ועבד אלאו דלא תגזול, הא אפילו אאיסור דרבנן מתחייב נידוי כדאמרינן בב' הדר (עירובין סג.) בההוא גברא דאסר חמריה בציתיתא בשבתא ושמתיה רבינא. תוס' כרמ"ש. על איסור דאורייתא לא כ"ש. נמוקי יוסף. ו. דודאי אם התרה בו תחלה קודם שיאכל היה יכול לנדותו כדי להפרישו מעבירה אבל הוא נדהו לאחר שאכל ואז לא היה עליו כי אם חיוב ממון. תוס' כרמ"ש. וברצון טוב היה משלם. נמוקי יוסף. ז. וריש לקיש הוה סבור שנוטל בתורת גזל. ריטב"ש. ח. דמשום כבוד התורה היה קשה בעיניו לנדותו. פי' כרמ"ש נדרים ז: וי"מ דרך ענוה יתירה שהיתה בו, שהיה יראא מענשו של חכם והיה רוצה להראות שלא היה רוצה לבישר שהרי אמר זה בלבו הלא גם לעצמו עושה כן ואע"ג דאמרינן (תענית טו:) אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מפי אחרים, מ"מ לא היה בשתו מרובה כ"כ. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס. ט. לפיכך מתודה (כה"ג ביומ"כ) ידוי ראשון עליו ועל ביתו ולאחר שנעשה זכאי בידוי מתודה עליו ועל אחיו. רש"י שיטות יד.

ט) [לעיל טז.], ב) מגיגה טו: ע"ש, ג) מגיגה טז. קדושין מ., ד) מגמות לט:, ה) [נדרים ז:], ו) נדרים ז: וע"ש דפרק פטיטת ומצנין, ז) פסחים נג., ח) [דף טז. ד"ה שלנוס], ט) [ל"ל דמגדין], י) [לא נמצא בשום מקום],

תורה אור השלם

1. אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יי׳ משלי כא ל
2. כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך יי צבאות הוא: מלאכי ב ז
3. לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יי׳ ויקרא יט יד
4. הכה הכית את אדום ונשאך לבך הכבד ושב בביתך ולמה תתגרה ברעה ונפלת אתה ויהודה עמך: מלכים ב יד י
5. וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה ודמיתי אמך: הושע ד ה
6. והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה ליי׳ רק רחב הזונה תחיה היא וכל אשר אתה בבית כי החבאתה את המלאכים אשר שלחנו: יהושע ו יז
7. יי׳ שמעתי שמעך יראתי יי׳ פעלך בקרב שנים חייהו בקרב שנים תודיע ברגז רחם תזכור: חבקוק ג ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה שלנו כו' ואמר לן רבי. נ"ב ונס"ו ס"ק מ"מ קבלוהו וכ"ה בתקפת פרש"י: (ב) ד"ה הכבד כו' ליעבא אחריא. נ"ב וכן משמע פי' הקרא במלכים ב יד:

גליון הש"ם

גמ' אי במילי דשמיא. עיין תוס' קידושין דף מ ע"ב ד"ה מפיקרין שם למערתא דדייני וקיבלוהו. עי' שבת דף י ע"ב תוס' ד"ה אי מיכא. שם אבר רב הונא באושא התקינו. בכ"מ פ"ו ה"ח מהל' מ"מ הגהת אמר רב אחיו:

מוסף רש"י

הובא בעמוד קודם

מוסף תוס'

א. שכן היה דרך קברי הגדולים שהיו נחשים עומדים על פתח מערותיהם, כי ההיא דפי' הגחל בחרא (ב"ק קיז.) בעובדא דר' יוחנן ורב כהנא דאמר עכנא עכנא פתח פיך ויכנס תלמיד אצל הרב. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס. ב. [פי'] מ"ט לא קבלוהו במערתא דחסידי כיון דעבד תשובה, משום דעבר אדר' אלעאי, כלומר קודם שיחטא היה לו לתקן עצמו ולעשות כמו שאומר ר' אלעאי לילך למקום שאין מכירין וללבוש שחורים ולהתכסות שחורים ושמא אם עשה כן היה יצרו נכנע לפניו והיה כופהו ולא היה חוטא והוא לא עשה כן אלא עבר עבירות במקום מכירין והיה שם שמים מתחלל על ידו. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס.

ג. שהלך למקום שאין מכירין ואעפ"כ נתגבר יצרו עליו הלכך אנוס ביצרו הוה ועבד בצנעה ולא בפרהסיא שלא היו מכירין לו שהיה גדול. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס. ומ"מ שמתיה דגברא רבא דטותיה ארבעי ליה למיכף יצריה בדוכתיה, א"נ י"ל דלבתר דשמתיה עבד כדר' אילעאי ומפני שעשה תשובה קיבלוהו שם ואפ"ה במערתא דחסידי לא קיבלוהו כיון שלא נתגבר על יצרו במקומו והוזקק לכך. פסקי מהר"מ. ד. כלומר אני ערב בדבר שאם יעשה כך יכוף את יצרו שכיון שגלה ממקומו ולבש שחורין אין יצרו מתגבר עליו. פסקי מהר"מ. כך א"ר אילעאי יגיעת דרכים והאכסנאות ולבישת שחורים משברים יצר הרע ומונעים אדם מן העבירה. קיושין מ. מה"ר יעקב. ויעשה מה שלבו חפץ דודאי לא יזקיקנו יצרו לעבירה ולא יתגרה בו עוד. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס. ה. [ונגד] למה לא נתחייב לו נידוי כיון דרמא בי קלא ולא אשגח ועבד אלאו דלא תגזול, הא אפילו אאיסור דרבנן מתחייב נידוי כדאמרינן בב' הדר (עירובין סג.) בההוא גברא דאסר חמריה בציתיתא בשבתא ושמתיה רבינא. תוס' כרמ"ש. על איסור דאורייתא לא כ"ש. נמוקי יוסף. ו. דודאי אם התרה בו תחלה קודם שיאכל היה יכול לנדותו כדי להפרישו מעבירה אבל הוא נדהו לאחר שאכל ואז לא היה עליו כי אם חיוב ממון. תוס' כרמ"ש. וברצון טוב היה משלם. נמוקי יוסף. ז. וריש לקיש הוה סבור שנוטל בתורת גזל. ריטב"ש. ח. דמשום כבוד התורה היה קשה בעיניו לנדותו. פי' כרמ"ש נדרים ז: וי"מ דרך ענוה יתירה שהיתה בו, שהיה יראא מענשו של חכם והיה רוצה להראות שלא היה רוצה לבישר שהרי אמר זה בלבו הלא גם לעצמו עושה כן ואע"ג דאמרינן (תענית טו:) אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מפי אחרים, מ"מ לא היה בשתו מרובה כ"כ. שיטה לתלמיד ר"י מפאריס. ט. לפיכך מתודה (כה"ג ביומ"כ) ידוי ראשון עליו ועל ביתו ולאחר שנעשה זכאי בידוי מתודה עליו ועל אחיו. רש"י שיטות יד.

ט) לפנינו הגי' לשיקן דפרי ליה לנפשיה כמתלה ומתנס גירסת רבינו נסים יומר ועי' בתוס' ד"ה מסמית ודו"ק.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

שלא ישהו קרבנותיהן. אע"ג דמגלחת דמזיר לא מעכבא [ב] מכל מקום רגיל הוא לגלח דמלוה הוא לגלח ולשלוח שערו תחת הדוח [א]: **בשחל שמיני בשבת.** [ב]כגון שמע שמועה בשבת דקבורתו לא היה בשבת ובירושלמי מוקי לה כשגרלתו מיה ומתייאשו לנקש דמונין לו משעה שנתייאשו: **ותנא** דידן סבר לה כרבנן. ואין להקשות מ"מ יגלח ע"ש כמו חל שבעה שלו בערב שבת ערב הרגל דשרו רבנן לגלח [ג] ואע"ג דלית לה מקצת היום כגולו בתאילות דהתם נשלם התאילות קודם יו"ט [ד] אע"ג דמגלח קודם שנשלם דהא לית לה מקצת היום כגולו בתאילות והכא מיהא לית לה משום כבוד יו"ט דאסכמן (יומא דף ו:) בזב וחבר דטוא ימי אבילות לא [ה] אבל תימה [ו] דהיכי אסרינן מהאי דלא תני מתניתין האבל והכהן מותרים לגלח משום דלית ליה פגאי [ז] והא מיבעיא לעיל (דף יד.) באבדה לו אבילה ולא פשיט מדלא תני לה [ח] דאיכא למימר תנא ושייר כמו כן הני תני ושייר ויש לומר כיון דאסכמתא פלוגתא דאבא שאול ורבנן באבל אית לן למימר דתנא דמתני' ובריית' בהכי פליגי' וכיון דבאבל פליגי בהכי נמי פליגי: **זאת** אומרת אבל אסור בתכבוסת.

ות"ת פשיטא דהא אפי' שאר מלאכות אסור וי"ל משום דקתני לקמן (דף כח.) אלו דברים שאבל אסור בהן ולא קתני תכבוסת אי נמי תכבוסת [ח] (תויב) קאמר [ט]:

ר"ג **ושמואל** אמר הלכה כר' יוסי בזו ובזו דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל. ות"ת [ו] בעירובין (דף מו. וסס) דאמר [מ] שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואמר נמי הלכה כרבי יוחנן בן נורי [יא] ומקשה התם תרתי למה לי [נ] כו' וי"ל איצטריך הכא לאפוקי מדעולא ות"ת וכיון דאית ליה לשמואל רבי יהודה ור' יוסי הלכה כרבי יוסי כדאמרינן פרק מי שהוציאוהו (סס:) למה ליה למימר הכא הלכה כרבי יוסי וי"ל לאפוקי מדעולא ותעולא לא קשיא מידי מהתם דהיכא דאמרי אתמר כדאמר התם:

ואיסתייעא בימי אבלן והתניא אסורים אמר רב חסדא אמר רב שילא 'כי תניא הכא מותרין בשתכפוהו אבליו אי בשתכפוהו אבליו מאי איריא כל אלו שאמרו אפי' כולי עלמא נמי דתניא [נ]כתכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערו מיקל בתער [ל]ומכבס כסותו במים הא אתמר עלה אמר רב חסדא [מ]בתער ולא במספרים [נ]במים ולא בנתר ולא באהל אמר רב חסדא זאת אומרת [ס] אבל אסור בתכבוסת ת"ר [ע] כשם שאמרו אסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפורנים במועד דברי ר' יהודה [פ]ורבי יוסי מתיר וכשם שאמרו אבל אסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפורנים בימי אבלו דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר אמר עולא הלכה כרבי יהודה באבל והלכה כרבי יוסי במועד שמואל אמר הלכה

ואחתיה בי קברי וקרי ביה אלפא שפורי בארבעין יומין אזיל עביד הכי פקע כדא ומית אלמא מאי שפורי שנפרעין ממנו מאי תברא אמר רב יצחק בריה דרב יהודה תברי בתי רמי דתניא [פ] אמר רבן שמעון בן גמליאל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני: והנזיר והמצורע ומטומאתו לטהרתו: בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא בשלא היה להם פגאי או דלמא אף בשהיה להם פגאי אמר ליה תנינא [א]כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד בשלא היה להם פגאי אבל היה להם פגאי אסורים [ב]נזיר ומצורע אע"פ שהיה להם פגאי מותרים שלא ישהו קרבנותיהן תנא הכהן והאבל מותרין בגילוח האי אבל היכי דמי אילימא שחל שמיני שלו בערב הרגל [ג]איבעי ליה לגלוחי בערב הרגל אלא שחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל [ד]איבעי ליה לגלוחי ערב שבת דאמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא [ה]הלכה כאבא שאול ומודים חכמים לאבא שאול בשחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל שמותר לגלח בערב שבת לא צריכא [ו]שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל תנא ברא סבר לה כאבא שאול דאמר [ז]מקצת היום ככולו ויום שביעי עולה לו לכאן ולכאן וכיון דשבת הוי אנום הוא תנא דידן סבר לה כרבנן דאמרי לא אמרינן מקצת היום ככולו ואכתי לא שלים אבילות דשבעה האי כהן היכי דמי אילימא דשלים משמרתו ערב הרגל איבעי ליה לגלוחי ערב הרגל לא צריכא [ח]דשלים משמרתו ברגל תנא דידן סבר כיון [ט]דתנן [מ]בשלשה פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות באימורי הרגלים ובחילוק לחם הפנים כמאן דלא שלים משמרתו ברגל דמי ותנא ברא סבר אע"ג דשייך בהנך משמרות משמרתיה מיהא שלימא ליה תנו רבנן [נ]כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד מותרין לגלח בפרקים. בשלשה רגלים כל המשמרות שוים אכתי כמאן דלא שלים משמרתו דמי ועדיין יש לו חלק באימורי רגלים ולא שלים משמרתו בכל הרגל להכי אינו מגלח ברגל כדתנן אנשי משמר אסורין לגלח: **ומנא ברא.** דאמר מותרין לגלח: **אע"ג דשייך בהנך משמרות.** [ו][אינ]ון עיקר משמרתו דידיה להכי מותר בגילוח: **הא אתמר עלה.** הא דתני תכפוהו אבליו מיקל בתער ולא במספרים וקאתי בריית' דכל הני שמותרין לגלח במועד מותרין לגלח בימי אבלו כשתכפוהו אבליו ומגלח במספרים: **ואם אומרים.** מדתני תכפוהו אבליו מכבס כסותו מכלל דשאר אבל אסור בתכבוסת: הלכה

עז א מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקלא סעי' ד:
עח ב מיי' שם:
עט ג ד ה מיי' פ"א מהלכות אבל הלי' ז טוש"ע י"ד סימן שלט סעיף ג [וטוש"ע א"ח סי' תקמא סעי' ח]:
פ ו ז מיי' שם ופ"ז מהלכות יו"ט הלכה יח טוש"ע א"ח סימן תקלא סעיף ז וטוש"ע י"ד סימן שלט סעיף ג:
פא ח מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה יט ופ"ח מהלכות גירושין מקדש הלכה יג:
פב ט מיי' פ"ד מהלי' כלי המקדש הלכה ד ה:
פג י כ מיי' פ"ו מהלי' אבל הלי' יג טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף ג:
פד ל מיי' שם טוש"ע י"ד סימן שפט סעיף ח:
פה מ מיי' שם טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' ג:
פו נ מיי' שם טוש"ע י"ד סימן שפט סעיף ח:
פז ס מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה כ טוש"ע א"ח סי' תקלב סעיף ח:

רבינו חננאל

דבני מערבא מימנו אנגדא דצורבא מרבנן, ולא מימנו אשמותיה, אלא מכסין אותו. מאי שמתא. רב אמר שם מיתה, כלומר מיתה בה. ושמואל אמר שם תהא, כלומר שם תיתי, כדכתיב ובאה אל בית הנגד וגו'. אמר אבוה דשמואל והמניא כי טחיה בתנורא, כלומר אינה יוצאה משם לעולם. ופליגא דריש לקיש דאמר, כשם שנכנסת ברמ"ח איברים כדכתיב והיית חרם, חרם בגימטריא רמ"ח הוי, כך יוצאה ברמ"ח איברים שנאמר ברוגז רחם תזכור. רחם בגימטריא רמ"ח הוי. אמר רב יוסף שדי שמתא אגנובתא דכלבתא, והיא דידה עבדה. ההוא כלבא דהוה אכיל מסאני דרבנן ולא הוו ידעי, שמתא מאן דעבד הא מילתא. איתליה נורא בגנובתיה ואכלתיה. ההוא אלמא דהוה מצער ההוא צורבא מרבנן כו'. והאידנא נמי מאן דבעי הכי כרב יוסף רשאי. מאי שיפורא, אמר רבא שנפרעין ממנו. מאי תברי, תברי בתי. תניא אמר רבן שמעון בן גמליאל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם בו, או מיתה או עוני. ירושלמי ר' יהושע בן לוי זמין ליה לחד בר נש ג' דימי ולא אשגח ביה, אמר אילולי דלא חרמית בר נש מן יומא הוינא מחרים ליה, שעל כ"ד דברים מנדין, על כבוד הרב, וזה אחד מהן, שנא' וכל אשר לא יבא לשלשת הימים, וכתיב ביה יבדל מקהל הגולה. אמר ר' יצחק אית סני מינהון מבדרן במתני'. **בתענוית שלח** לו שמעון בן שטח צרוך אתה נידוי, שאיתו ז) לא נגזרה גזרה בשני אליהו כו'. **בראש השנה** שלח לו רבן גמליאל כל המעכב את הדברים מעשות מצוה ב) צרוך נידוי. **בפסחים** אילמלי תורזס אתה גוזרן עליך נידוי. תנן את מי נידוי את אלעזר בן הנד שפיקפק בטהרת ידים. הדא אמרה המפקפק אפי' בדבר מדברי סופרים צרוך נידוי. **בעדיות** דכמה השקוה. מהו דכמה, דכוותה. פי' גרים שכמותה השקוה. כלומר גינה שמעיה ואבטליון ונידוהו ומת בנדויו וסקלו [בית דין] את ארונו. הדא אמרה המבטה זקן אפילו לאחר מיתה צרוך נידוי אמר ר' יוסי נמנו וגמרו לבשיחזור מקרבין אותו. **אמתא** חזות לחד ספר מחי ינוקא יותר מן צרכיה, אמרה יהא ההוא גברא מוחרם. שאלו לר' אחא ואמר צרוך למיחש על גרמיה, הדא אמרה הועשה דבר שלא כשורה צרוך נידוי. ר' יעקב בר אביי בשם רב ששת, נמנו באושא שלא לנדות זקן, כר' אבהו דאמר זקן שאירע בו דבר אין מורידין אותו מגדולתו, אלא אומרים לו הכבד ושב בביתך. וזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו, נוהגין בו [כ]קדושת הארון. ששימש הלוחות. ר' חייא בשם ר' יוחנן זקן שנידה לעצמו אפילו בהלכה אין נידוי נידוי. **בימי** ר' ירמיה אתת עקא על שבראי, שלח בעי מנרתא דכספא גבי ר' יעקב בר' אבון, שלח ליה עדיין לא (שלח) [שב] ר' ירמיה מרעתו, ובקש לנדותו. ואמר ליה ר' חייא בר יצחק עטושיא שמעתי שאין מנדין זקן אלא אם [כן] עשה כירבעם בן נבט והבריירי, שהעמידו עגלים. אמר ליה מי שאמר דכמה השקוה נידוהו, כירבעם בן נבט עשה. ונדון אילין לאילין, וחששו אילין לאילין, וצרכין למשתריא אילין מן אילין. **פיסקא דנזיר** [נ]המצורע מטמאתו לטהרתו. אוקימנא כדתניא כל אלו שאמרו מותרים לגלח במועד בשלא היה להן פגאי, אבל היה להן פגאי לגלח ולא גילוחו מותרין, שלא ישהו קרבנותיהם. **תנא** האבל והכהן מותרין לגלח במועד. אוקימנא, באבל שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל. תנא ברא סבר לה כאבא שאול דאמר מקצת היום ככולו, ויום שביעי עולה לו לכאן ולכאן. וכיון דשבת הואי אנום הוא לפיכך מגלח במועד. ותנא דידן סבר לה כרבנן כו'. כהן נמי, כגון דשלים ליה משמרתו ברגל כו'. ופשוטה היא. ת"ר תכפוהו אבליו זה אחר זה, פי' קודם שישלים ימי אבל זה מת לו מת אחר וכן עוד בתוך ימי אבל זה מת לו מת אחר, הכביד שערו, מיקל בתער, ומכבס כסותו במים. ואמר רב חסדא, נוטל שערו בתער, ולא במספריים. מכבס במים לבדם, ולא בנתר ולא בחול. זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת. ת"ר כשם שאסור לגלח במועד, כך אסור ליטול צפרנים, ור' יוסי מתיר ליטול צפרנים במועד ובאבל. ואסיקנא כשמואל דאמר הלכתא כדברי המיקל באבל. דאמר שמואל

ז) בירושלמי איתא שאינו נגזרה גזרה כשם שנגזרה בימי אליהו וכו'. ב) במשנה שלפנינו ליתא זה אלא בירושלמי משמע דגרים קן.

ע מ מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקלא סעי' ד:
עא נ מיי' שם:
עב ס מיי' שם:
עג ע מיי' שם:
עד פ מיי' שם:
עה צ מיי' שם:
עו ק מיי' שם:
עז ר מיי' שם:
עח ש מיי' שם:
עט ת מיי' שם:
פ א מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקלא סעי' ד:
פא ב מיי' שם:
פב ג מיי' שם:
פג ד מיי' שם:
פד ה מיי' שם:
פה ו מיי' שם:
פו ז מיי' שם:
פז ח מיי' שם:
פח ט מיי' שם:
פט י מיי' שם:
צ כ מיי' שם:
צא ל מיי' שם:
צב מ מיי' שם:
צג נ מיי' שם:
צד ס מיי' שם:
צה ע מיי' שם:
צו פ מיי' שם:
צז צ מיי' שם:
צח ק מיי' שם:
צט ר מיי' שם:
ק ש מיי' שם:
קא ת מיי' שם:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שלא ישהו כו' דלא עביד קמי דרגל ואי אסרינן להו במועד: (ב) תוס' ד"ה ותנא כו' אבל מימה דהיכי פשיטא ליה דלתנא דידן לא שרינן ממאי דלא תני מתני' כו' בתבכה לו אבלה ולא פשיטא ליה דאינו מגלח מדלא תני לה: (ג) ד"ה ומ"מ כו' ומקשה התם תרתי למה לי ה"נ קשיא תרתי למה לי וי"ל דאיצטריך הכא:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ותנא דידן וכו' דאיכא למימר תנא ושייר. עיין שבת דף עא ע"ב תוספות ד"ה מסר אחת וכתובות דף ג"ג תוספות ד"ה ופל הכותים:

מוסף רש"י

כל מקום שנתנו חכמים עיניהם. לאלה שגילו, או מת או נופל בעניות (נדרים ז:). **בשלשה פרקים בשנה.** בשלשה רגלים (סוכה נה:). **באימורי הרגלים.** בעורות של עולות ומחוה ושוק של שלמי חגיגה הבאות מחמת הרגל (שם). **ובחילוק לחם הפנים.** אם אירעה שבת ברגל שבשבת מפלגין אותו ומפלגין לחם אחר תחתיו כדכתיב (ויקרא כד) ביום השבת יערכנו (סוכה שם). **מיקל בתער.** דשקיל פורתא מעייסו, ובתער, לדך שיער (תענית יג.). **בנתר.** קרקע הוא או אבן אקורין קרי"ל בלע"ז (שם).

מוסף תוס'

א. דכיון דבעינן למצוה לשלח תחת הדוד אין לנו לבטל מצוה זו לחייבו להביא קרבנותיו בלא גלוח, ועוד שהוא עצמו לא יתרצה להביא קרבנותיו אם לא נתיר לו לגלח. שיטה לתלמיד ר"י מפפרים. ב. יש לשאול איך אפשר שיהיה שמיני בשבת והא אין קוברין בשבת [ו"י"ל]. תמצמס. ג. בערב שבת אע"פ שאינו אלא שביעי. שיטה לתלמיד ר"י מפפרים. ד. הוראל ונתנה גזירת ל' להדחות אצלו ומותר לגלח בערב הרגל אם לא היה שבת, מפני כבוד הרגל מותר לו לגלח בערב שבת ואמרינן בהאי גוונא יום שביעי עולה לכאן ולכאן. שיטה לתלמיד ר"י מפפרים. ה. ואם חל שביעי שלו בערב הרגל (בחול) וכו' בהא ודאי פליגי רבנן עליה ואמרי דלא אמרינן ביום השביעי מקצת כבולו, ואין מותר לו לגלח, אבל הא מודו רבנן שאם חל שמיני שלו בשבת ערב הרגל שמותר לגלח בערב שבת אע"פ שאינו אלא שביעי. שיטה לתלמיד ר"י מפפרים. ו. דדילמא כאבא שאול ס"ל ואבל זה מגלח במועד, ואע"ג דלא קתני ליה לאו ראיה היא דהא קתני כל שמתלחין ונקט מקצייהו, דאי ס"ד דדוקא קתני. ז. [ועוד] אילו ס"ל דאבל זה מגלח לא סגיא דלא ליתניה דמדי דאבל מעיקר מכילתין היא וכדקתני לה בבי מי שהפך את דיתיו (יא:), ולאשמועינן דס"ל כאבא שאול, וכיון דלא תני ליה דאי ליה דאבא שאול. ח. והא דלא קאמר נמי אסור בתגלחת דמילתא דפשיטא היא דכתיב ראשיכם אל תפרעו אבל כיבוס בגדים לא שמענן בהדיא אלא רמז מאשה התקנעית. ט. אשמעינן דאפי' במים אסור. תוס' הרא"ש. ואפילו במים צוננין דאילו תכבוסת בחמין פשיטא דהא מיוחב שמענן לה כדאיתא לעיל (טו.). רעב"ש. י. תרתי מילי דשמואל למה לי כיון דאמר המיקל באבל אמאי איצטריך ליה למימר הכא הלכה כר' יוסי באבל, דה"נ פריך תלמודא בפ' מי שהוציאוהו. שיטה לתלמיד ר"י מפפרים. יא. גבי הא דאמר ר' יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה. שיטה לתלמיד ר"י מפפרים.

הלכה כרבי יוסי במועד. דתמיר: **איסרע ביה מילתא.** בפנחס אחוה [ב] דפנחס הוה אבל: **עייל שמואל לישאל ביה טעמא.** לדבר על לבו דפנחס: **אילו בדידיה הוה.** כלומר אילו היית אבל: **מי מזלזלת ביה אי.** בתגילות דשקלת לטופרך: **ואיסרע ביה מילתא.** אבילות: **שקלינהו לטופריה חבטינהו לאפיה.** זרקינהו מרוב כעס והדר מכנס להו לזורקן רשע: **בריה כרוסה לשפתים.** דכתיב ונשפתמה ונשובה אליכם וכן הוה דחזרו תרוייהו: **סבור מיניה דיד.** מותר בימי אבלו משום דמאיס דרגל לא: **גינוסטרי.** מספריים: **אין בשס משום מיאוס.** מדשקל ליה בשיניה: **ושדי ליה לאבראי.** ועברה עלייהו אתיתא אבראי: **כיון דאיסתני.** מההוא דוכתא דהוו מעיקרא אישתני ולא מזקי: **ומר זוטרא מתני.** בברייתא דנקשו ממנו צפרנים בימי אבלו ולאו משמיה דרב יהודה: **ואם נקשו ממנו שפה היה מתיר בשס.** כלומר אינא חזינא לדעתיה אי שאלו לגלח השפה היה מתיר בשס דאין בשס משום בל תשחית פאת זקנך (ויקרא יט): **מוויה לזויה.** מסוף הפה לסוף האחר מותר לגלח שהרי מעכבת אכילה ושתיה ומתאים: **ולדידי.** לאינא דעתי כל השפה כשפה המעכבת דמי דאינא לי דעתי: **פרמשתקו.** אמתו: **אמגושי הוה דכתיב הנה יולח המימה.** מתלוקת במס' שבת (דף עה.) מד אמר תרשי להכי יולח ליאור בשביל מכשפות ואידך אמר גידופי להכי יולח שאומר לי יאורי ואני עשיתני: [ג] **מעפחות ידיס.** שמנגנין בהן ידיס משום דמאיס: [ד] **מעפחות הספוג.** שמנגנין בהן עצמן כשיוצאין מבית המרחץ: [ה] **ושעלו מעומאתן.** במועד: **מפני".** דקתני אלו מכבסין אע"ג דאית ליה תרי ומטנפי אבל מי שאין לו אלא חלוק אחד דכולי עלמא שרי: כלי

אהלכה כרבי יוסי במועד ובאבל [ו] דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל פנחס אחוה דמר שמואל איתרע [ז] ביה מילתא על שמואל למישאל טעמא מיניה חזנהו לטופרי דהוו נפישן אמר ליה אמאי לא שקלת להו אמר ליה אי בדידיה הוה מי מזלזלת ביה כולי האי [ח] הואי [1] בשגגה שיוצא מלפני השליט ואיתרע ביה מילתא בשמואל על פנחס אחוה למישאל טעמא מיניה שקלינהו לטופריה חבטינהו לאפיה אמר ליה לית לך [ט] ברית כרותה לשפתים דאמר ר' יוחנן מנין שברית כרותה לשפתים שנאמר [2] ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם ואיסתייעא מלתא דהדור תרוייהו סבור מיניה דיד אין דרגל לא אמר רב ענן בר תחליפא לדידי מפרשא לי מיניה דשמואל לא שנא דיד ולא שנא דרגל אמר רב חייא בר אשי אמר רב [3] ובגנוסטרא אסור אמר רב שמן בר אבא הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בי מדרשא בחולו של מועד ושקלינהו לטופריה בשיניה וזרקינהו אמר מינה תלת שמע מינה מותר ליטול צפרנים בחולו של מועד ושמע מינה אין בהן משום מיאוס ושמע מינה מותר לזורקן אינו והתניא [י] שלשה דברים נאמרו בצפרנים הקוברן צדיק שורפן [כ] חסיד זורקן רשע טעמא מאי שמא תעבור עליהן [5] אשה עוברה ותפיל אשה בי מדרשא לא שכיחא וכי תימא זימנין דמיכנשי להו ושדי להו אבראי כיון דאשתני אשתני אמר רב יהודה אמר רב זוג בא מחמתן לפני רבי ומר זוטרא מתני זוג בא מחמתן לפני רבי ובקשו ממנו צפרנים והתיר להם ואם בקשו ממנו שפה התיר להם ושמואל אמר אף בקשו ממנו שפה [3] והתיר להם אמר אביטול ספרא משמיה דרב [ל] (פפא) שפה מזוית [א] לזוית אמר רבי אמי ובשפה המעכבת א"ר נחמן בר יצחק לדידי כשפה המעכבת דמי לי ואמר אביטול ספרא משמיה דרב [מ] (פפא) פרעה שהיה בימי משה הוא אמה וזקנו אמה ופרמשתקו אמה וזרת לקיים מה שנאמר [3] ושפל אנשים יקים עליה ואמר אביטול ספרא משמיה דרב [נ] (פפא) פרעה שהיה בימי משה אמגושי היה שנאמר [4] הנה יוצא המימה וגו': ואלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים: אמר רב אסי א"ר יוחנן [ס] [ד] מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד מתיב ר' ירמיה אלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים כו' הני אין מי שאין לו אלא חלוק אחד לא אמר ליה ר' יעקב לר' ירמיה אסברה לך מתני' אע"ג דאית ליה תרי ומטנפי שלח רב יצחק בר יעקב בר גיורי משמיה דר' יוחנן [ע] כלי פשתן מותר לכבסן בחולו של מועד מתיב רבא [פ] מטפחות הידים מטפחות הספרים

ואיסתייעא מילתא דהדור. תימה דלמא מדה טובה מרובה דף יט. ע"ב) לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן שנאמר שמעו דבר ה' קציני סדום כו' (ישעיה א): **ובגנוסטרי אסור.** פי' בערוך [ב] שהוא כלי המתוקן ליטול צפרנים וכך שמו ומלשון דגנוסטרא אסור משמע שהיה מתיר בין בתער בין במספריים ולאו דוקא בשיניים מיהו קאמר בגמרא רבי יוחנן דשקלינהו בשיניו ומשמע דוקא בשיניו שרי ותימה דלעיל אמרינן הלכה כר' יוסי במועד לדברי הכל ושמא רבי יוחנן סבר הלכה כר' יהודה ומפרש טעמא דממחרינן במועד טפי מבאבל [6] ולא כרב שיש בריה דרב אידי דאמר דברים המותרין בחולו של מועד אסורין בימי אבלו ורביו תם פירש דבשס שמותר בשיניו כך מותר ליטול צפרניו [בזו] מחמיתה דכל זה משוב שיוו לענין שבת בפ' המצניע (שבת דף לד:) ושמעתי בשם רבי שמשון בר אברהם שבחול המועד מותר ליטול צפרנים לעשים דקתני בירושלמי גבי ועושה אשה תכשיטיה במועד וחשיב נוטלת שערה וצפרניה ול"ע בהלכות גדולות גמי אמרינן והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה ונראה דבאשה נשואה דוקא קאמר ומיירי במעברת קרס על פיה וטופלה בסיד שהוא משוס תכשיט שלא תנוול על בעלה אבל בתספורת ממש אסורה וגם בשס רביו חייס שמעתי שהיה מתיר נטילת צפרנים במועד והכלכות גדולות פוסק [ג] שבעה אסור בגנוסטרי בשיניו מותר לאחר שבעה מותר אף בגנוסטרי ולא ידענא מנא ליה דבריית אילי תוך שבעה אי משום דקתני בימי אבלו ה"ל קתני ימי אבלו גבי גילוח והיינו כל שבשס וקאמר בשס שאסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול לפרניו בימי אבלו משמע כל שבשס ואי סברי כר' יוסי יתירו לגמרי וי"ל דסברי כר' יוסי ומסתבר להו דאפילו רבי יוסי היה אוסר בגנוסטרי תוך שבעה דומיא דמועד או שמא [ג] מעשה דשמואל משמע קלת דשקלינהו לטופריה מבטיניהו באפיה דמיילי תוך שבעה דוקא דבתוך שבעה היה ובשיניו היה מדקא אמרינן בתר הכי ובגנוסטרי אסור משמע דשמואל לא היה בגנוסטרי ולא אשכחנא דאסר רק תוך שבעה כשהלך רב פנחס לנחמו: **בקשו ממנו שפה.** יש לפרש על ידי שיוי דומיא דלפרניס ונראה דהכא פירוש דוקא שאמר שבעה: **אע"ג דאית ליה תרי ומטנפי.** מדלא משני הכא כמאי עסקינן בשלא כיבסו לפני הרגל דלא שרינן מי שאין לו אלא חלוק אחד אלא הכא דכבסו לפני הרגל אבל לא כבסו דפשע לא שרי משמע דמי שאין לו אלא חלוק אחד שרי לכבסו במועד אפילו פשע ולא כבסו לפני המועד כך נראה לי ובתוספות מסופק בזה [ח] ונראה לי דהכי משמע מדלא מפליג [ב] ונראה דגבי אבל לא שרינן כשאין לו אלא חלוק אחד דהא אפילו אם היו לו מכובסין אסור לגבוש מה שאין כן בהרגל ל"ע בהכן שנלמה משמרמו ברגל אם מותר לכבס לתנא דלעיל (דף יח:) דתנא הכן ואבל אפילו לתנא דידן אם אל שלישי להיות בעי"ט שאסור בראיליה עד הערב ופירש בקונטרס עד הלילה בלונן או עד חול המועד בחמין ואינו מותר לרחון מבעי"ט מיהו כשאל שביעי שלו בערב הרגל דאסור לכבס ולרחון כל היום מותר לכבס ברגל [ד] ול"ע אם אמת הוא שמותר מאי טעמא לא תני [ד]:

שנאמר ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם. ואיסתייעא מילתא והדרי תרוייהו ואתו. **פרעה** שהיה בימי משה, הוא אמה וזקנו אמה ופרמשתקו אמה וזרת, לקיים הכתוב ושפל אנשים יקים עליה. **מתני'** ואלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים כו'. אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו [של מועד]. איני והתניון אלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים כו' וחשיב להו כל מי שהתירו לו חכמים לכבס במועד, ולא תני מי שאין לו אלא חלוק אחד בהדייהו. ופרקינן [מתני' אע"ג דאית ל' תרי] ומטנפי שרי לכבסיהו לכלהו. משמיה דר' יוחנן אמרי כלי פשתן מותר לכבסן במועד, והני מטפחות דתניון במתני',

---

פח א ב מיי' פ"ה מה"מ, מהל' הלכה ב סמג עשין דרבנן ג טור"ע יו"ד סי' שלז סעיף ז:

פט ג מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה כ [ופ"ה מהל' אבל הל' כ] טור ש"ע א"ח סי' תקלא סעיף ח [וטור"ע יו"ד סי' שלז סעי' ח]:

צ ד מיי' פ"ז מה"מ, יו"ט הלכה כא סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' תקלד סעיף ח:

צא ה מיי' וסמג שם טור"ע שם סעיף ב:

מוסף רש"י

שורפן חסיד. חסיד עדיף מלזרק, כשקונכן אוכל למיתם דהלכי ומגלו (נדה יז.). **מי שאין לו אלא חלוק אחד.** דלא סגיא דלא מכבס מפני הכימה, ואפילו כיבס לפני המועד מותר לכבסה במועד (תענית כט:).

רבינו חננאל

הלכתא כר' יוסי במועד ובאבל. לא שנא צפרנים דיד לא שנא צפרנים דרגל. אמר רב ובגנוסטר אסור. אמר רב שמן הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בבי מדרשא, וחזיתיה דשקלינהו לטופריה בשיניה, וזרקינהו. ש"מ תלת. ש"מ מותר ליטול ציפרנים במועד, וש"מ מדשקלינהו בשיניה, אין בהם משום מיאוס. וש"מ מדזרקינהו, מותר לזורקן. והתניא ג' דברים נאמרו בצפרנים, קוברן צדיק, שורפן חסיד, זורקן רשע. מאי טעמא, שמא תעבור אשה עוברה עליהן ותפיל. ופרקינן אשה בי מדרשא לא שכיחא. וכי תימא זמנין דמכנשו ושדי להו לבראי, כיון דאשתנו אישתני. אמר רב יהודה אמר רב, זוג בא לפני רבי ובקשו ממנו מהו ליטול צפרנים, והתיר להם. ושמואל אמר גם עשירית שפה בקשו ממנו, והתיר להם. ואסיקנא, עשירית שפה מזוית לזוית. כלומר, אם צריכה כולה תקון שרי, אבל מקצתה לא.

[ל] הנחה כל שהיא מעכבת. פי' אם עשה שפמו והניח מקצתו שאינו עשוי, מותר ליטלו, כי מעכבתו באכילתו [2] ובכיוצא בה. אמר רב נחמן לדידי שפה כי הנחה מעכבת דמי לי. ואלו כולם שאמרנו בתוך שלשים יום, אבל בשבעת ימי האבל אסור בכולן. שמואל נכנס לבקר פנחס אחיו בימי אבלו, וראה צפרניו גדולים. אמר ליה אמאי לא [שקלית] להו, אמר ליה אילו בן היה מי הוית מגלזל כולי האי. הואי כשגגה [שיוצא] מלפני השליט, ואירע אבל לשמואל. נכנס פנחס אחיו לבקרו, שקלינהו לטופריה חבטינהו באפיה. א"ל לית לך ברית כרותה לשפתים, ואיסתייעא מילתא והדרי תרוייהו ואתו. **פרעה** שהיה יקים עליה. **מתני'** ואלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים כו'. אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו [של מועד]. איני והתניון אלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים כו' וחשיב להו כל מי שהתירו לו חכמים לכבס במועד, ולא תני מי שאין לו אלא חלוק אחד בהדייהו. ופרקינן [מתני' אע"ג דאית ל' תרי] ומטנפי שרי לכבסיהו לכלהו. משמיה דר' יוחנן אמרי כלי פשתן מותר לכבסן במועד, והני מטפחות דתניון במתני',

---

ו) עי' הגי' בכה"ג ואולם גי' רבינו יותר נכונה. ז) נ"ל דחסר בדברי רבינו ר' אמי אמר שפה נמי כל שמעכבת וכיוצא בה וכו'.

תורה אור השלם

1. יַשׁ רָעָה רָאִיתִי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ בִּשְׁגָגָה שֶׁיֵּצֵא מִלִּפְנֵי הַשַּׁלִּיט:
קהלת י ה

2. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם:
בראשית כב ה

3. בְּגוֹרַת עִירִין פִּתְגָמָא וּמֵאֲמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָא עַד דְּבָרַת דִּי יִנְדְּעוּן חַיָּיָא דִּי שֶׁלִּיט עִלָּאָה בְּמַלְכוּת אֲנָשָׁא וּלְמַן דִּי יְצַבֵּא יִתְּנִנַּהּ וּשְׁפַל אֲנָשִׁים יְקִים עָלֶהּ:
דניאל ד יד

4. צא. לֵךְ אֶל פַּרְעֹה בַּבֹּקֶר הִנֵּה יֹצֵא הַמַּיְמָה וְנִצַּבְתָּ לִקְרָאתוֹ עַל שְׂפַת הַיְאֹר וְהַמַּטֶּה אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לְנָחָשׁ תִּקַּח בְּיָדֶךָ:
שמות ז טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמוזה דמר שמואל אימרא ליה מילתא: (ב) תוס' ד"ה וגנוסטרי כו' ובה"ג פוסק תוך שבעה אסור: (ג) **בא**"ד לו שמא ממעשה דשמואל משמע קלת מדשקלינהו לטופריה כו' אסור משמע דמעשה דשמואל לא היה:

גליון הש"ם

גמ' אשה עוברה ותפיל. עי' סנהדרין דף נט ע"ב תד"ה ליכא: תוס' ד"ה וגנוסטרי וכו' ולא כרב שישא בריה דרב אידי. לעיל דף יא ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' לזוית. נ"ב הגמה כל שמעכבת ר' אמי וכשפה המעכבת. כ"ה גירסת בה"ג ועי' רא"ש מש"ב. (ועמ"ש רבינו בא"ח סי' תקל"ו):

מוסף תוס'

א. מי אמרינן כיון שנכנס לרגל מנוול שייך למקנסיה ומיתסר או שמא כיון דאפי' אם כבסו קודם הרגל היה צריך לכבסו במועד משתרי, ומשום דנכנס לרגל מנוול ליכא למיקנסיה דכיון שמצטער הוי מילתא דלא שכיחא, ודמי להא דאמרינן גבי נזיר ומצורע שאע"פ שהיה להם פנאי לגלח ולא גלחו שרו, דלא שייך למקנסיה דודאי לא ישהו קרבנותיהם. שיטה לתלמיד ר"י משפתים. ב. והדעת נוטה לפסוק לכל מי שאין לו אלא חלוק אחד דבין כבסו קודם הרגל ובין לא כבסו שמותר לכבסו במועד דלא פלוג רבנן. שיטה לתלמיד ר"י משפתים. ג. ואפי' לתנא דמתני' דאסור בגלוח היינו משום דגלוח מתסר כל שלשים יום והרגל לא דחה גזירת שלשים ממנו [דלית ליה מקצת היום ככולו] אבל כבוס שאינו אסור לשום אבל אלא שבעה והרגל הפסיקו מתורת שבעה ודחה כל גזירת שבעה ממנו מותר לו לכבס במועד כיון שהיה אנוס קודם הרגל שלא היה יכול לכבס. שיטה לתלמיד ר"י משפתים לעיל יד. ד. [ר"ל] הא דלא חש למיתני אבל במתני' משום דתני סופא (יט.) הקובר מתו שלשה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה וכיון דלא נהגא גזירת שבעה משתרי לכבס. שיטה לתלמיד ר"י משפתים.